

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روان شناسی و علوم اجتماعی ، گروه علوم تربیتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: برنامه ریزی درسی

عنوان :

رابطه بین خلاقیت و هوش اجتماعی با مهارت‌های

کارآفرینی

استاد راهنما:

دکتر رضوان حکیم زاده

استاد مشاور:

دکتر محمد جوادی پور

پژوهشگر:

فاطمه کشاورز

تابستان ۱۳۹۲

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب فاطمه کشاورز دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد نا پیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۹۶۴۳۷ در رشته علوم تربیتی که در تاریخ ۹۲/۶/۲۷ از پایان نامه خود تحت عنوان: رابطه بین خلاقیت و هوش اجتماعی با مهارت‌های کارآفرینی با کسب نمره هجده و درجه عالی دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و.....) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از: چاپ کتاب، ثبت اختراع و.... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: فاطمه کشاورز

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۲/۶/۲۷

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم فاطمه کشاورز از پایان نامه خود دفاع نموده و با
نمره ۱۸ بحروف هجده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

تقدیم به پدر و مادرم

به پاس مهربانی‌های بی دریغشان و

تمامی کسانی که به هر نحوی مرا در این راه یاری

کردند.

تقدیر و تشکر

سپاس خدای راست که نومید نیستم از رحمت او ، تهیدست نیستم از نعمت او و مایوس نیستم از مغفرت او.

در اینجا بر خود لازم و واجب می‌دانم از تمامی کسانی که در به انجام رسیدن این تحقیق مرا یاری کردند ، قدردانی کنم. در ابتدا تشکر می‌کنم از استاد بزرگوارم سرکار خانم دکتر رضوان حکیم زاده که در تمام مراحل تحقیق با صبر و حوصله و راهنمایی‌های روشنگرانه خویش مرا یاری کردند.

هم‌چنین از جناب آقای دکتر محمد جوادی‌پور که با مشاوره‌های عالمانه و دلسوزانه خویش در هرچه بهتر شدن این اثر نقش به‌سزایی داشتند و از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر علی اکبر خسروی که علی‌رغم مشغله‌های فراوان دآوری این اثر را قبول کردند کمال تشکر را دارم .

بسمه تعالی
دانشکده روان شناسی و علوم اجتماعی

کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۶۰۳۹۱۲۰۳۵	نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱
عنوان پایان نامه: بررسی رابطه بین خلاقیت و هوش اجتماعی با مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تهران	
نام و نام خانوادگی دانشجو: فاطمه کشاورز	تاریخ شروع پایان نامه: نیمسال دوم / ۹۲
شماره دانشجویی: ۹۰۰۷۹۶۴۳۷	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۲/۶/۲۷
رشته تحصیلی: علوم تربیتی / برنامه ریزی درسی	
استاد / استادان راهنما: دکتر رضوان حکیم زاده	
استاد / استادان مشاور: دکتر محمد جوادی‌پور	
آدرس و شماره تلفن:	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده) : هدف از پژوهش حاضر تعیین رابطه خلاقیت و هوش اجتماعی با مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر تهران در سال ۹۱-۹۲ بود. حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۲۵۰ نفر با استفاده از روش نمونه گیری چند مرحله‌ای مشخص شد. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه خلاقیت عابدی، دارای ۶۰ سوال ۳ گزینه‌ای در ۴ خرده مقیاس، پرسشنامه هوش اجتماعی دارای ۴۵ سوال دو گزینه‌ای در ۵ خرده مقیاس و پرسشنامه مهارت‌های کارآفرینی دارای ۲۰ سوال در چهار خرده مقیاس استفاده شد. این پژوهش غیرآزمایشی از نوع همبستگی بود. جهت تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون) استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد بین خرده مقیاس‌های خلاقیت با هوش اجتماعی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و با افزایش خلاقیت، مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان افزایش می‌یابد. بین خرده مقیاس‌های هوش اجتماعی با مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. با افزایش هوش اجتماعی دانش‌آموزان مهارت‌های کارآفرینی آنها افزایش می‌یابد. از یافته‌های این پژوهش نتیجه می‌شود خرده مقیاس‌های خلاقیت و هوش اجتماعی، مهارت‌های کارآفرینی دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار می‌دهد و دارای اثر افزایشی هستند.	
کلید واژه‌ها: خلاقیت، هوش اجتماعی، مهارت‌های کارآفرینی	

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه   مناسب است   تاریخ و امضاء:

مناسب نیست

فهرست

فصل اول : کلیات تحقیق

صفحه

۲	مقدمه
۵	بیان مسئله
۷	اهمیت موضوع تحقیق
۸	اهداف تحقیق
۸	سوالات تحقیق
	متغیرها
۸	نام گذاری متغیرها
۹	تعریف متغیرها
۱۰	تعریف عملیاتی

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۲	مقدمه
۱۲	تعریف هوش
۱۶	اهمیت هوش
۱۷	انواع هوش
۱۷	هوش اجتماعی
۲۰	مدل های هوش اجتماعی
۲۰	مدل مارتین یوسن و داهل
۲۱	مدل مارلو
۲۱	مدل مورانا
۲۲	تفاوت هوش اجتماعی و هوش هیجانی
	خلاقیت :
۲۳	تاریخچه خلاقیت
۲۴	تعریف خلاقیت
۲۶	اهمیت خلاقیت
۲۷	درک ماهیت و منطق خلاقیت
۳۰	فنون خلاقیت
۳۲	فرآیند خلاقیت

۳۴	عوامل موثر بر خلاقیت
۳۶	موانع خلاقیت
۳۸	مولفه‌های خلاقیت
۳۸	کارآفرینی
۴۰	تاریخچه کارآفرینی
۴۳	مکاتب و نظریات کارآفرینی
۴۴	عوامل موثر در ظهور کارآفرین
۴۴	مهارت‌های کارآفرینی
۴۶	مدل‌های کارآفرینی
۴۶	مدل رویدادی شاپیرو
۴۷	مدل رویدادی فرای
۴۸	مدل رویدادی بای گریو
۴۸	فرآیند چند بعدی
۴۸	مدل فرآیندی تیمونز
۴۸	مدل چند بعدی گارتنر
۴۸	مدل فرآیندی چل و هاروس
۴۹	مدل یکپارچه نیاولی و فوگل
۴۹	مدل فرآیندی استیونسون
۵۲	عوامل موثر بر ترویج و توسعه کارآفرینی
۵۳	ارتباط هوش ، خلاقیت و کارآفرینی
۵۵	رابطه خلاقیت و نوآوری با کارآفرینی
۵۸	پژوهش‌های انجام شده در خارج
۶۳	پژوهش‌های انجام شده در ایران
	فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۷۰	مقدمه
۷۰	روش تحقیق
۷۱	جامعه مورد مطالعه
۷۱	حجم نمونه
۷۲	روش گردآوری اطلاعات
۷۲	ابزار اندازه‌گیری
۷۲	پرسشنامه خلاقیت
۷۴	پرسشنامه هوش اجتماعی
۷۵	پرسشنامه مهارت‌های کارآفرینی

شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات ۷۶

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه ۷۸

آمار توصیفی ۷۹

توصیف متغیرهای پژوهش ۸۷

آزمون فرضیات ۸۸

بررسی نرمال بودن شاخص ها ۸۸

آزمون فرضیه اول ۸۹

آزمون فرضیه دوم ۹۰

تحلیل عاملی ابعاد ۹۱

فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری

مقدمه ۱۰۰

خلاصه تحقیق ۱۰۰

بحث پیرامون فرضیه های پژوهش ۱۰۲

بررسی فرضیه اول پژوهش ۱۰۲

بررسی فرضیه دوم پژوهش ۱۰۶

تحلیل و نتیجه گیری ۱۰۸

محدودیت های پژوهش ۱۱۰

پیشنهاد های پژوهشی ۱۱۱

فهرست منابع ۱۱۳

پیوست ها ۱۱۹

فهرست جداول

صفحه	جدول
۸۷	جدول شماره ۱-۳-۴ میانگین و انحراف معیار خرده مقیاس‌ها
۸۸	جدول شماره ۱-۴-۴ بررسی نرمال بودن شاخص‌ها
۸۹	جدول شماره ۲-۴-۴ رابطه بین خلاقیت با مهارت‌های کارآفرینی
۹۰	جدول شماره ۳-۵-۴ رابطه بین هوش اجتماعی با مهارت‌های کارآفرینی
۹۱	جدول شماره ۴-۵-۴ تاثیر خلاقیت و هوش اجتماعی بر مهارت‌های کارآفرینی
۹۱	جدول شماره ۵-۵-۴ ضرایب رگرسیونی

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- مقدمه

امروزه بسیاری از سازمان‌ها دستخوش تغییرند و هرگونه تغییر نیازمند کارکنان و مدیرانی است که انطباق‌پذیر بوده و با تغییرها سازگار شوند. در این میان تعامل اجتماعی به شیوه‌ای شایسته و ثمر بخش برای بیشتر مدیران و رهبران به عنوان عنصر کلیدی در مدیریت تغییرهای سازمانی اهمیت فزاینده‌ای دارد. بررسی‌ها نشان داده است که گوی رقابت آینده را مدیرانی خواهند برد که بتوانند به طور اثربخش و نتیجه بخش با منابع انسانی خود ارتباط برقرار کنند. (بیک زاد، ۱۳۹۰)

در این زمینه هوش اجتماعی یکی از مولفه‌هایی است که می‌تواند به میزان زیادی در روابط مدیران با اعضای سازمان نقش مهمی ایفا کند و به گفته "گلمن" شرط حتمی و اجتناب ناپذیر در سازمان به حساب می‌آید. هوش اجتماعی با اهمیت‌تر از بهره هوشی برای یک مدیر و رهبر است، در این زمینه یکی از مولفه‌های شخصیتی که می‌تواند به رهبران و مدیران کمک کند، هوش اجتماعی است. با توجه به این که هوش اجتماعی، توان استفاده از احساس خود و دیگران در رفتار فردی و گروهی در جهت کسب حداکثر نتایج با حداکثر رضایت است و هوش هیجانی توانایی افراد را در شناخت و کنترل هیجانات در خود و دیگران می‌سنجد و این امکان را برای ما فراهم می‌کند که به صورت خلاقانه‌تری

بیندیشیم و از عواطف و احساسات خود در حل مسایل و مشکلات استفاده کنیم. بنابراین، تلفیق دانش و مهارت مدیریتی در مدیریت می تواند در سوق دادن افراد به سوی دستیابی به هدف کارساز و مفید باشد. اصطلاح هوش اجتماعی برای اولین بار در سال ۱۹۲۰ توسط روانشناسی به نام " ثرندایک " مطرح شد. او هوش اجتماعی را توانایی درک و مدیریت مردان، زنان، پسران و دختران در خردمندانانه عمل کردن در روابط انسانی تعریف کرد. هوش اجتماعی (هوش مربوط به دیگر شناسی) این نوع هوش به توانایی درک احساسات، عواطف و انگیزه‌های رفتاری افراد دیگر اطلاق می شود. گاردنر معتقد است که در سیاستمداران، معلمان و رهبران مذهبی این نوع هوش بیشتر است.

هالینگر^۱ هوش اجتماعی را توانایی به کارگیری مهارت‌های ارتباطی، روابط دوستانه با دیگران، رفتارهای اجتماعی و همدلی با دیگران تعریف می کند. هوش اجتماعی را می توان به عنوان یک توانایی برای تعبیر و تفسیر موقعیت‌های اجتماعی با آنها تعریف کرد. هوش اجتماعی یا رفتار انطباقی یعنی قدرت کنار آمدن با دیگران و ارتباط برقرار کردن با آنها، یعنی کنار آمدن در مذاکرات، درگیری ها، اشتباهات و سایر موقعیت‌ها. افزایش هوش یا همان رفتار انطباقی یا بهره اجتماعی کمک می کند که انسان با همه با قدرت ارتباط برقرار کند. با پرورش رفتار انطباقی می توان نیازهای شخصی افراد مقابل خود را فهمید. (بیک زاد، ۱۳۹۰)

اگر می خواهیم کودکانی تربیت کنیم که در خانواده، محل کار و جامعه، افرادی کارآمد و توانمند و از سلامت روانی و جسمانی مناسب برخوردار باشند؛ باید به آموزش هوش هیجانی و هوش اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی - عاطفی آنها اهمیت داده شود. این رو مطلوب ترین حالت برنامه‌های سواد آموزی هیجانی آن است که در سنین پایین آغاز شوند، با سن کودک متناسب باشند در خلال همه‌ی

---

^۱.Halinger

سال‌های مدرسه تداوم یابندوبه صورت تلاش‌های یکپارچه از سوی خانه، مدرسه و اجتماع اعمال شوند. نظام آموزشی ما برای پرورش خلاقیت کودکان و نوجوانان نیازمند تحول اساسی است و معلمان از عناصر کلیدی این نظام هستند. تورنس^۲ (۱۹۹۰) نتیجه گرفت که معلم در کلاس درس عامل تعیین کننده‌ای در افزایش خلاقیت دانش آموزان است. تورنس (۱۹۹۰) و مللو^۳ (۱۹۹۶) ضمن انتقاد از آموزش و پرورش سنتی بر اهمیت تغییر و تحول برنامه‌های سنتی و هدایت آموزش به سمت برنامه‌های خلاق تاکید می‌ورزند. این محققان معتقدند که برای تحقق بخشیدن به این موضوع باید به غنی سازی محیط آموزشی و ارائه برنامه خلاق پرداخت؛ لذا تربیت معلمان خلاق، به منظور تربیت دانش آموزانی خلاق اهمیت زیادی دارد. استرنبرگ و ویلیامز^۴ (۱۹۹۷) معتقدند که ارائه الگوهای خلاق از روش‌های بسیار موثر پرورش خلاقیت دانش آموزان است. با گفتن خلاقیت چیست دانش آموزان خلاق نمی شوند؛ بلکه باید چگونگی خلاقانه عمل کردن را به آنان بیاموزیم. خلاقیت مهارتی همچون آشپزی نیست که بتوان با دستورالعملی مشخص به نتیجه دست یافت، بلکه باید دانش آموزان را از فرآیند خلاقیت آگاه کرد و به مسیری خلاقیت را هدایت کرد. به همین دلیل، الگوسازی در این زمینه نقش موثری ایفا می کند.

---

^۲Torrance.E Paul.

^۳.Mellou

^۴.Strenberg,R.J&William,W.M

۱-۲ بیان مساله

در سال‌های اخیر، بحران بیکاری جوانان، زنان و به خصوص فارغ‌التحصیلان به عنوان یکی از موضوع‌های اصلی جامعه ما محسوب می‌شود، به طوری که مهم‌ترین هدف دولت‌ها بخصوص در زمان رکود اقتصادی ایجاد اشتغال می‌باشد.

برای حل این معضل استفاده از فرآیند کارآفرینی که در بسیاری از کشورها بازتاب‌های بسیار مثبتی در پی داشته است، می‌تواند به عنوان راهکاری برای ایجاد اشتغال مورد توجه قرار گیرد.

در عصر حاضر بیش از هر زمان دیگر نیاز به نوآوری و کارآفرینی احساس می‌شود، چرا که پیشرفت انفجاری فناوری و وسایل ارتباط جمعی در حدی است که عدم همگامی با آن بدون شک موجب عقب ماندگی خواهد شد. (ایمانی، ۱۳۸۸)

نظام آموزشی در هر جامعه وظایف ویژه‌ای به عهده دارد که از جمله می‌توان آزاد سازی ورهائی افراد جامعه از ناتوانی، آموزش و هدایت آنان به بازار کار را مد نظر قرار داد. فرآیند آموزش و هدایت افراد به بازار کار در دودهمه اخیر تحت تاثیر سه عامل عمده قرار گرفته است: افزایش جمعیت، رویدادهای منطقه‌ای و جهانی، هم‌چنین تغییرات سریع تکنولوژیک، در نتیجه وضعیت دانش‌آموختگان را به طور قابل ملاحظه‌ای دستخوش دگرگونی کرده است. (امامی نژاد، ۱۳۸۳)

عصر جدید، عصر رقابت برسر منابع و سرمایه‌هاست. کشورهای بزرگ صنعتی که فاتحان این عرصه- اند بهره‌وری از منابع و سرمایه‌ها را در سرلوحه کار خود قرار داده‌اند و در پرتو وجود افراد تحصیل کرده و متخصص چرخ‌های رشد و توسعه را به حرکت درآورده‌اند و به ابداعات و نوآوری‌هایی دست یافته- اند. هر جوانی با سه چالش مهم درزندگی روبروست که عبارتند از: تحصیل، اشتغال و ازدواج. اشتغال بخش مهمی از هستی انسان است و اشتغال مناسب نقش مهمی در تامین نیازهای جسمانی و نیازهای روانی انسان از جمله احساس ایمنی و ارزشمندی ایفا می‌کند. برای مثال نتایج پژوهش‌های

اهلا^۵ (۲۰۰۵)، بروم^۶ (۲۰۰۶)، گریفن^۷ (۲۰۰۷) و ولی^۸ (۲۰۰۹) نشان می دهد که بین درآمد، شرایط محیط کار و رضایت شغلی با سلامت روان ارتباط مثبت و بین فرسودگی شغلی، کمبود امنیت شغلی و بیکاری با سلامت روان ارتباط منفی وجود دارد (فکری، ۱۳۹۰). آگاهی از جایگاه ویژه نظام های آموزشی و نقش آنها در تغییرات اجتماعی سبب شده است که در بسیاری از کشورها، آموزش و پرورش به یکی از پویاترین رشته های علمی مورد توجه حوزه های گوناگون علوم انسانی و برنامه ریزان آموزشی مبدل شود از این رو پژوهش های متفاوت در این حوزه می تواند نواقص و کاستی های موجود را مشخص و راه را برای برطرف کردن آنها هموار سازد. آموزش و پرورش که مهم ترین منبع پرورش نسل جوان است و دبیران که آموزش این جوانان را برعهده دارند باید به پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان کمک نموده و در رشد هوش هیجانی آنان تلاش نمایند تا بتوانند جوانان را برای رفتارهای اجتماعی آماده کنند.

احمدپور داریانی (۱۳۸۳) در تحقیقات خود نشان داده است که بخش عمده دانش، بینش، مهارت و توانایی ها مرتبط با خصلت و رفتارهای کارآفرینی است که البته کارآفرینی اکتسابی و قابل آموزش است.

آموزش کارآفرینی فرآیند یا مجموعه ای از فعالیت هایی است که قصد توانمند سازی افراد، توسعه و رشد دانش، مهارت ها، ارزش ها و فهم آنها برای کارآفرینی را دارد. این فرآیند نه تنها با فعالیت های محدودی مرتبط نیست؛ بلکه طی آن باید مشکلات زیادی را شناسایی، تعریف، تعیین و حل کرد. به عبارتی آموزش کارآفرینی مقدمه ای برای کارآفرینی فراهم می کند و هدف آن پرورش و تربیت کارآفرینان آینده، توسعه مهارت ها و روحیه کارآفرینی و دانش یا مهارت های خطر کردن در افراد می باشد. (برجیا^۹، ۱۹۹۶)

---

^۵. Ahla, K

^۶. Brum, J

^۷. Grifen, C

^۸. Vali, A

^۹. Briga, H

آموزش کارآفرینی به دنبال آماده سازی افراد مخصوصا جوانان است برای مسئولیت پذیری و کارآفرین کردن افرادی که می‌خواهند کارآفرین شوند یا متفکران کارآفرینی باشند. این آموزش فقط در مورد آموزش به یک فرد برای ایجاد یک کار بازرگانی نیست؛ بلکه در مورد تشویق فرد برای تفکر خلاق و رشد یک حس خودارزشی قوی و پاسخگویی است. از طریق آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه یک کار بازرگانی ایجاد کنند. آنها یاد می‌گیرند که چگونه فرصت‌ها را بشناسند و آنها را از طریق ارائه ایده‌های جدید و تعیین منابع لازم دنبال کنند. از طریق آموزش کارآفرینی دانش‌آموزان توانایی ایجاد و اداره یک خطر جدید و توانایی تفکر خلاق و انتقادی را در خود رشد می‌دهند. (آنونموس^{۱۰}، ۲۰۰۶)

بر اساس شواهد موجود این تحقیق کوششی در پاسخ به سوال زیر است: آیا بین خلاقیت و هوش اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه با مهارت‌های کارآفرینی رابطه‌ای وجود دارد؟

۳-۱) اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن:

در دنیای در حال تحول امروز کامیابی از آن جوامع و سازمان‌هایی است که بین منابع کمیاب و قابلیت‌های مدیریتی و کارآفرینی منابع انسانی خود رابطه معنی‌داری برقرار سازند. به عبارتی دیگر جامعه‌ای می‌تواند در مسیر توسعه، حرکت رو به جلو و با ثباتی داشته باشد که با ایجاد بسترهای لازم منابع انسانی خود را به دانش و مهارت کارآفرینی مولد تجهیز کند تا آنها با استفاده از این توانمندی ارزشمند، سایر منابع جامعه و سازمان را به سوی ایجاد ارزش و حصول رشد و توسعه، مدیریت و هدایت کنند. کارآفرینی^{۱۱} مفهومی است که همراه با خلقت بشر وجود داشته است. به تعبیری دیگر، کارآفرینی کانون و مرکز ثقل کار و تلاش و پیشرفت بشر در عصر مدرنیته تلقی می‌شود. به زبان ساده "کارآفرینی همان فرایند تاسیس و یا توسعه کسب و کار بر مبنای یک فکر و ایده نو است. (غلامیان و دیگران، ۱۳۸۶)

کارآفرین به قول "جفری تیمونز"^{۱۲} کسی است که باعث خلق بینشی ارزشمند از هیچ می‌شود. افرادی که از نظر اجتماعی باهوش هستند از توانش اجتماعی موثری برخوردارند و به واسطه آن روابط بین فردی مطلوبی را ایجاد می‌کنند. از آنجایی که یکی از ویژگی‌های افراد کارآفرین خلاقیت و هوش

^{۱۰} Anonymous.

^{۱۱} Entrepreneurship

^{۱۲} J. Teamons

اجتماعی می‌باشد، می‌توان از طریق آموزش در مدارس به توانمند سازی دانش آموزان ، رشد دانش و مهارت های آنان پرداخت تا پس از فارغ التحصیل شدن از مدرسه و دانشگاه دغدغه بیکاری را نداشته باشند؛ چرا که هر یک از آنان به طور بالقوه فردی کارآفرینند.

آموزش مهارت‌های کارآفرینی می‌تواند به دو صورت رسمی و غیررسمی باشد. جنبه‌های رسمی آن بر فراهم کردن چارچوب‌های نظری و تئوری که بر کارآفرینی تاکید می‌کنند، متمرکز است. این تئوری‌ها از طریق روش‌های شفاهی مثل سخنرانی و کتاب‌های درسی منتقل می‌شود و معلم به عنوان یک متخصص ، فرآیند یادگیری را تسهیل و اداره می‌کند. جنبه‌های غیررسمی آموزش کارآفرینی متحد با جنبه‌های رسمی آن است و بر مهارت‌سازی ، توسعه نگرش‌ها و تغییر رفتارها تاکید می‌کند. در این بعد آموزش کارآفرینی، از روش‌های اکتشافی مثل تجزیه و تحلیل، بازدید از شرکت ها، توفان فکری، پروژه‌های گروهی و.. استفاده می‌شود. (برجیا ، ۱۹۹۶)

۴-۱) هدف‌های تحقیق:

هدف کلی : تعیین رابطه خلاقیت و هوش اجتماعی با مهارت های کارآفرینی دانش آموزان مقطع متوسطه

اهداف جزئی: بررسی تأثیر خلاقیت (سیالی ، ابتکار ، انعطاف پذیری ، بسط) با مهارت های کارآفرینی دانش آموزان مقطع متوسطه

بررسی تأثیر هوش اجتماعی (درک موقعیت ، شخصیت ، مورد اعتماد ، وضوح و روشنی ، همدلی) با مهارت‌های کار آفرینی دانش‌آموزان مقطع متوسطه

۵-۱) سوالات تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه):

سوالات پژوهشی که این تحقیق به دنبال پاسخگویی آنها می باشد عبارتند از:

- آیا بین خلاقیت (سیالی ، ابتکار، انعطاف‌پذیری ، بسط) با مهارت‌های کارآفرینی دانش آموزان مقطع متوسطه رابطه وجود دارد؟

- آیا بین هوش اجتماعی (درک موقعیت ، شخصیت ، مورد اعتماد، وضوح و روشنی ، همدلی) با مهارت‌های کار آفرینی دانش آموزان مقطع متوسطه رابطه وجود دارد ؟

۶-۱- تعاریف نظری و عملیاتی واژه‌های کلیدی تحقیق:

متغیر پیش‌بین :

- ۱- خلاقیت که دارای ۴ خرده‌مقیاس است: ۱- سیالی ۲- ابتکار ۳- انعطاف‌پذیری ۴- بسط
- ۲- هوش اجتماعی که دارای ۵ خرده‌مقیاس است: ۱- درک موقعیت ۲- شخصیت ۳- مورد اعتماد ۴- وضوح و روشنی ۵- همدلی

متغیر ملاک : مهارت کارآفرینی که دارای ۴ خرده‌مقیاس است: ۱- بین‌فردی ۲- مهارت‌های فردی ۳- مهارت‌های کاربردی ۴- مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاقانه

متغیر کنترل : دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تهران

متغیر مداخله‌گر: بهره‌هوشی - رشته تحصیلی - موقعیت - بینش

۷-۱- تعاریف متغیرها:

۱- خلاقیت: خلاقیت ترکیبی است از قدرت ابتکار، انعطاف‌پذیری و حساسیت در برابر نظریاتی که یادگیرنده را قادر می‌سازد خارج از نتایج تفکر نامعقول، به نتایج متفاوت و مولد بیندیشد که حاصل آن رضایت شخصی و خشنودی دیگران خواهد بود. بنابراین خلاقیت یک فرایند ذهنی است که از فرد معینی و در یک زمان مشخص دیده می‌شود، فرایندی که در نتیجه آن، یک اثر جدید اعم از ایده یا چیزی نو و متفاوت تولید می‌شود. تولید جدید و متفاوت می‌تواند کلامی یا غیر کلامی و عینی یا ذهنی باشد.

۲- هوش اجتماعی: عبارت است از توانایی برقراری روابط بین فردی در گروه و همکاری با دیگران، استفاده از توان ذهن و جسم برای برقراری ارتباط با دیگران و درک بهتر آنان، کسب این نگرش که دیگران را برای رشد و توسعه روابط بین فردی و رفتار دوستانه تشویق کنید و آگاهی از این که چگونه با دیگران دوست شده و آن را حفظ کنیم.